

ТЕМА 4

Галицько-Волинське князівство. Королівство Руське

- *Підготовка до НМТ з історії України*

Передумови та причини об'єднання Галицького й Волинського князівств

1. **Сприятливе географічне положення** — регіон розташовувався на перехресті важливих торговельних шляхів, мав природні ресурси (зокрема, поклади солі) та був захищеним від нападів кочівників.
2. **Віддаленість від Києва** — послаблювала контроль великого князя та давала більше політичної самостійності.
3. **Спільні зовнішні загрози** — боротьба з Польщею та Угорщиною об'єднувала князівства перед лицем агресії.
4. **Етнічна близькість населення** — більшість жителів Галичини й Волині належали до одного слов'янського субстрату.
5. **Активна об'єднавча політика князів** — особливо Романа Мстиславича та згодом Данила Галицького.

Роман Мстиславич — засновник Галицько-Волинської держави

1199 р. — волинський князь **Роман Мстиславич** приєднав Галичину, створивши об'єднану **Галицько-Волинську державу**. Столицею став Галич. Основні напрями діяльності:

- Проголосив себе **«самодержцем усієї Русі»** — прагнув відновити єдність руських земель.
- **Приборкав галицьких бояр**: страчував їх, виганяв, забирав землі/
- Здобув Київ у 1202 р. і став Великим князем київським.
- Перемагав половців, укріплював оборону.
- Підтримував дипломатичні відносини з Візантією, Угорщиною, Тевтонським орденом.
- Відкинув пропозицію Папи Римського прийняти католицизм в обмін на корону.
- Виступив із ідеєю **«доброго порядку на Русі»** — князь Києва мав обиратися колегією з шести князів.
- 1205 р. — загинув у битві під Завихвостом (на території Польщі), воюючи проти польського короля Лешка Білого.

Темним кольором позначено територію Галицько-Волинської держави, утвореної 1199 року в результаті приєднання волинським князем Романом Мстиславичем Галицького князівства.

Менш насиченим сірим кольором позначено Київське й Переяславське князівства, на які князь Роман Мстиславич поширив свою владу в 1202–1203 роках.

Тобто на картосхемі позначено Галицько-Волинську державу і залежні від неї князівства за правління Романа Мстиславовича.

ГРОМАДЯНСЬКА ВІЙНА (Боярська смута) 1205-1238 РР.

Після смерті Романа:

- Бояри не визнали владу його синів — Данила і Василька.
- Їхня мати Анна втекла з дітьми до Польщі, а потім — в Угорщину.
- Влада у Галичі переходить до князів, запрошених боярською верхівкою — переважно нащадків Ярослава Осмомисла.
- 1213 р. - **боярин Володислав Кормильчич** проголосив себе галицьким князем.
- 1214 р. — Польща і Угорщина розділили територію держави:
- Володимир (на Волині) залишився за Романовичами,
- Галич — захопив угорський королевич.
- 1219 р. — Данило Романович розпочав наступ: відвоював у поляків Берестейську та Забузьку землі.
- До 1228 р. — разом із братом Васильком відновив контроль над усією Волинню.
- У 1238 р. Данило здобув Галич і відновив єдність Галицько-Волинської держави.

Монгольська навала на Південно-Західну Русь

Наприкінці XII століття в Центральній Азії виникла могутня **Монгольська держава**, очолена **Темучином (Чингісханом)**. Успішно об'єднавши розрізнені племена, Чингісхан розпочав масштабні завойовницькі походи на Захід.

Битва на Калці (1223 р.)

Після розгрому **половців** на Дону, **руські князі** вирішили спільно з ними дати відсіч монголом. Однак 1223 р. на річці Калці **спільне русько-половецьке військо** зазнало нищівної поразки від монголів. Із десятків тисяч воїнів живими повернувся кожен десятий. Серед поранених був Данило Романович, якого поранили стрілою в груди.

Причини поразки:

- відсутність єдиного командування;
- неузгодженість дій союзників;
- слабка організація оборони.

1239-41 рр. - похід монголів на Південно-Західну Русь

- 1239 р. – Батий зруйнував Переяслав та Чернігів.
- 1240 р. – облога і падіння Києва. Місто захищав воєвода Дмитро, призначений Данилом Галицьким. Кияни боронилися понад 10 тижнів, однак сили були нерівними. Десятинна церква була останнім оплотом киян під час штурму міста військами хана Батия. Місто було майже повністю зруйноване, а чисельність населення скоротилася з 50–60 тисяч до 2 тисяч осіб.
- 1241 р. – монголи рушили на захід: спустошили міста Галицько-Волинської землі, рушили на Польщу, Чехію, Угорщину.

Онук Чингісхана

Форма залежності Південно-Західної Русі від Золотої Орди:

Князівства Південно-Західної Русі не були включені безпосередньо до складу Золотої Орди (держава монголів), але потрапила у **васальну залежність**:

Економічна:

- Обов'язок сплачувати десятину (10%) з усього майна;
- Якщо не могли сплатити – давали людей;
- Данину збирали монгольські урядовці – **баскаки**.

Політична:

- Князі могли правити лише з дозволу хана, тобто за наявності **ярлика** (грамоти-наказу).

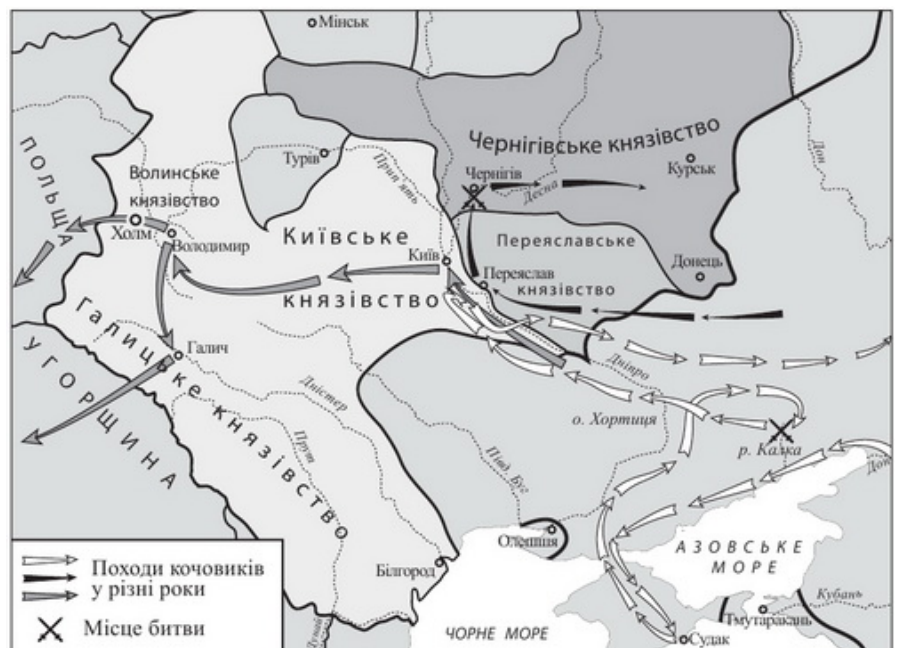
Військова:

- Князі зобов'язані надсилати війська до складу монгольських армій;
- Русичі брали участь у монгольських походах на Європу.

Наслідки монгольської навали:

- Матеріальні руйнування: з 74 міст 49 було зруйновано;
- Занепад ремесел: чимало майстрів загинули або були забрані в Орду (зникли технології емалі, різьби по каменю тощо);
- Демографічна катастрофа: масова загибель та депортація населення;
- Втрати еліти: загибель багатьох князів, бояр, митрополитів;
- Законсервована політична роздробленість: умови для об'єднання стали гіршими.

На картосхемі зображена монгольська навала на південно-західні землі Русі. На це вказують позначені стрілками напрями походів (1223, 1239, 1240–1241 рр.), місця битв (р. Калка 1223 р., Чернігів 1239 р.).

Данило Романович 1238-1264 рр.

Правив разом з **братом Васильком**. Розпочав боротьбу за об'єднання Волині та Галичини. Справся на **МІЩАН**.

Внутрішня політика князя:

- 1238 р. – після перемоги над боярами Данило оволодів Галичем і **відновив єдність Галицько-Волинської держави**.
- **Столицю** переніс до укріпленого **міста Холм**, де розгорнув масштабне будівництво.
- У **1239 р. зайняв Київ**, який довірив воєводі Дмитру – той організував оборону міста від монголів.
- Будував нові міста – зокрема, Холм (1237 р.) та Львів (1256 р.).
- **Рішуче придушив боярську опозицію** – після битви під Ярославом стратив лідерів опозиційних боярських угруповань.

Зовнішня політика:

- 1238 р. – переміг **лицарів-хрестоносців** Тевтонського ордену у **Дорогочинській битві**, зупинивши їхню експансію.
- 1241 р. – державу спустошили монголо-татарські напади, впали ключові міста (Галич, Володимир, Кам'янець).
- 1245 р. – блискуча **перемога під Ярославом** над угорсько-польським військом, яке запросили бояри. Це остаточно зміцнило владу князя.
- **1253 р. – здійснив дипломатичну поїздку до Золотої Орди**, отримав ярлик на княжіння. Фактично зберіг автономію, хоча мусив сплачувати данину й надавати військову допомогу.
- Головною метою зовнішньої політики Данила було **створення антимонгольської коаліції**. Він:
 - уклав союзи з Угорщиною, Польщею, Литвою, Тевтонським орденом;
 - звернувся до **Папи Римського, який коронував Данила у 1253 р. в місті Дорогочині**, надавши йому титул короля Русі (перший український король).
- Допомога Заходу не надійшла, тому Данило мусив вести самостійну боротьбу.
- 1254 р. – здобув перемогу над ханом Куремсою.
- **1259 р.** – хан Бурундай примусив князя зруйнувати укріплення та визнати зверхність Орди.

Галицько-Волинська держава за НАСТУПНИКІВ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО

Після смерті Данила Галицького (1264 р.) князівство розділили його нащадки:

- Василько Романович та його син Володимир Василькович — правили на Волині;
- Лев Данилович — у Галичині.

Князь Лев Данилович (1264–1301 рр.)

- Приєднав Закарпаття та Люблінські землі;
- Переніс столицю до Львова, розбудовував його як новий центр;
- **Залишався союзником Золотої Орди**, визнаючи її зверхність.

Юрій I Львович (1301–1308 рр.)

- Прийняв титул "**короля Русі**" та переніс столицю до Володимира-Волинського;
- Відмовився від воєнної експансії на користь мирної дипломатії;
- Втратив частину приєднаних Левом земель — Люблінщину та Закарпаття;
- 1303 р. — заснував **Галицьку митрополію**.

Андрій та Лев II Юрійовичі (1308–1323 рр.)

- Вели спільне правління;
- Зміцнювали відносини з Польщею та Тевтонським орденом;
- 1323 р. — загинули в бою з військами хана Узбека, що призвело до припинення династії Романовичів.

Юрій II Болеслав (1325–1340 рр.)

- Син польського князя і сестри Андрія й Лева, запрошений боярами;
- Католик, але прийняв православ'я;
- **Підтримував католицтво** й переселення поляків і німців;
- **1340 р. — отруєний боярами** через незадоволення його політикою.

Після Юрія II Болеслава:

- Владу успадкував його зять — **литовський князь Любарт Гедимінович**;
- Волинь залишилась за Любартом, а Галичину в 1349 р. захопив польський король Казимир III.

Кінець Галицько-Волинської держави:

- 1340 р. — фактичне припинення існування князівства;
- 1349 р. — остаточна ліквідація Галицької державності, розділ територій між Польщею та Литвою.

[@abithist](https://t.me/abithist)

[andriy_hist](https://www.instagram.com/andriy_hist)

<https://t.me/abitblog>

Суспільно-політичний устрій

- Влада князя була сильною, але постійно обмежувалася впливом боярської аристократії.
- Боярство володіло вотчинами (спадковими землями), що надавало їм значну економічну й політичну автономію.
- 1213 р. — боярин Володислав Кормильчич самовільно проголосив себе князем у Галичі — приклад надмірної самостійності бояр.
- Часто відбувалося втручання іноземців (Польща, Угорщина) у внутрішні справи держави під час боярських усобиць.
- У XIII–XIV ст. зростала роль міст як осередків влади, економіки, культури та ремесел.

Господарське життя

Основу економіки становило землеробство:

- використовували рало, соху, плуг;
- вирощували жито, пшеницю, ячмінь, просо, овес;
- розвивались городництво та садівництво.

Ремесла:

- Було понад 80 видів ремесел;
- Найпоширеніші: залізоробне, гончарне, ювелірне, ткацьке, склоробне;
- Ремісничі вироби були важливим товаром для торгівлі.

Торгівля:

- Через державу проходили міжнародні торговельні шляхи: Шовковий, Соляний, Залізний;
- Експорт: хутро, віск, шкіра, мед, прикраси, зброя;
- Імпорт: прянощі, вино, тканини, посуд, метали.

Промисли:

- Основні: **видобуток солі**, мисливство, рибальство, бортництво (лісове бджільництво).

Культура Галицько-Волинської держави

- Галицько-Волинська держава успадкувала культурно-освітню традицію Київської Русі, але мала світський, політично орієнтований характер культури.

Галицько-Волинський літопис — центральна пам'ятка культури князівства.

- Створений у 2 етапи:
- Галицька частина (бл. 1205–1260)** — охоплює події доби Романа Мстиславича та князювання Данила Галицького;
- Волинська частина (бл. 1260–1290)** — описує діяльність князів Василька Романовича та Володимира Васильковича.

Архітектура

- Успенські собори в Галичі й Володимирі* — приклади продовження київської традиції;
- Церква святого Пантелеймона поблизу Галича (XIII ст.)* — з елементами романського стилю;
- Церква Іоанна Златоуста в Холмі* — побудована за ініціативою Данила;
- Оборонні укріплення в Холмі, Кременці, Данилові — свідчення турботи про військову безпеку;
- Церкви будувалися з каменю та цегли, іноді оздоблювалися фресками.

Мистецтво

- Монументальний живопис (фрески) прикрашав храми;
- Іконопис:** найвідоміші — *Холмська ікона Богородиці, Дорогобузька ікона, ікона «Покров» (XIII ст.)*;
- поєднували візантійську традицію з локальними мотивами;**
- Ювелірне мистецтво:** розвиток перегородчастої емалі, черні, філіграні; виготовляли хрести, обкладинки Євангелій, князівські печатки.

Освіта та писемність

- Навчання проходило в церковних і монастирських школах, а також у містах;
- Берестяні грамоти** й написи на предметах свідчать про грамотність і побутове використання писемності;
- Грамотність поширювалася не лише серед духовенства, а й серед бояр і навіть заможних міщан;
- Основна писемна мова — церковнослов'янська, з елементами народної говірки.

<https://t.me/abitblog>

Візуальні пам'ятки

Холмська ікона Богородиці

- **Час створення:** 11 ст.
- **Стиль:** візантійський.
- *Вперше Холмську Богородицю письмово згадано в Галицько-Волинському літописі 1259 р.*
- *Врятувала м. Холм від руйнування за наказом монгольського хана Бурундая в 1259 р*

Дорогобузька ікона Богородиці

- **Час створення:** 13 ст.
- **Стиль:** візантійський.
- *Створена в період монгольського нашествя, прослідковуються Східні (азіатські) риси. Поєднання тодішніх технік з візантійською традицією.*

Успенський собор у Володимирі

- **Місцезнаходження:** с. Володимир, історичний регіон – Волинь
- **Стиль:** візантійський
- **Релігія:** православний храм
- **Час створення:** споруджений у 1160 р. волинським князем Мстиславом Ізяславовичом, батько Романа Мстиславовича.

Церква Святого Пантелеймона поблизу Галича

- **Місцезнаходження:** с. Шевченкове, Івано-Франківська область
- **Стиль:** романський
- **Релігія:** греко-католицизм
- **Час створення:** спорудження храму було завершено у 1194 р. Романом Мстиславовичом

@abithist

andriy_hist

<https://t.me/abitblog>

Хронологія

- **1199 р.** - утворення Галицько-Волинського князівства.
- **1205 р.** – смерть Романа Мстиславича у битві під Завихвостом, тимчасовий розпад Галицько-Волинського князівства.
- **1223 р.** - битва нар. Калка – перша поразка руських дружин (разом з половецькими) від монголів.
- **1238 р.** – захоплення Галича Данилом Романовичем, відновлення єдності Галицько-Волинського князівства.
- **1238 р.** – Дорогочинська битва, перемога Данила Галицького над рицарями-хрестоносцями.
- **1238 – 1264 рр.** - правління в Галицько-Волинській державі князя Данила Романовича.
- **1240 р.** – монгольські війська хана Батия взяли й розграбували Київ.
- **1245 р.** – битва під Ярославом- князь Данило Романович переміг свавільних галицьких бояр, угорські та польські війська й остаточно затвердив свою владу в Галичині; подорож князя Данила Романовича за ярликом у Золоту Орду.
- **1253 р.** – коронація Данила Романовича в Дорогочині; Галицько-Волинське князівство стає королівством.
- **1303 р.** – створення Галицької митрополії Юрієм I Львовичем.
- **1340 р.** – смерть Юрія II Болеслава, якого отруїли галицькі бояри; Галицько-Волинське князівство перестало існувати.

Терміни

- **Ярлик** - писемний документ (грамота), який видавався підлеглим руським князям ханами Золотої Орди на велике або удільне княжіння в період золотоординського панування на Русі.
- **Баскак** - урядовець хана Золотої Орди, який за його дорученням здійснював облік населення та збирання данини на підкорених монголами руських землях.

STUDINFO

Даний матеріал було завантажено з STUDINFO

STUDINFO – це платформа, яка допомагає абітурієнтам обрати найкращий ЗВО для вступу, відстежити перебіг вступної кампанії та оцінити свою ймовірність вступу до всіх ЗВО України. Ми збираємо актуальні дані і рейтинги та подаємо це в зручному персоналізованому форматі для кожного користувача, щоб зробити вступ простішим.

Більше матеріалів для підготовки: <https://studinfo.org/>

Приєднуйтеся до нашого Telegram-каналу: <https://t.me/studinfoua>

Telegram-канали про освіту та підготовку до НМТ

Щоденник
абітурієнта

Математика
з США

Українська
мова з США

Історія
України з США

Англійська
мова з США

Українська
література з США

Матеріали
з США

Студенти
UA

Цей файл розповсюджується для особистого використання, без права продажу або змінення